

Przyczyny i konsekwencje migracji ludności

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Źródło: tookapic, dostępny w internecie: www.pixabay.com, Pixabay License, <https://pixabay.com/pl/service/terms/#license>.

Człowiek od zawsze wykazywał potrzebę przemieszczania się – głównie w poszukiwaniu jedzenia czy bezpiecznego miejsca, które zapewni ochronę dla niego i jego potomstwa. Pierwsze migracje miały miejsce w czasach prehistorycznych. Teoria wyjścia z Afryki mówi, że gatunek *Homo sapiens* powstał około 200 tys. lat temu w Afryce (wg nowszych danych ponad 300 tys. lat temu), a ok. 160–80 tys. lat temu wyemigrował na Bliski Wschód, a następnie wzdłuż południowych wybrzeży Azji aż do Australii oraz na północ – do Europy i Azji, i dalej, do Ameryki Północnej i Południowej. Wielkie migracje zewnętrzne miały też miejsce w starożytności i średniowieczu. Były to np.:

- ruchy ludności krajów śródziemnomorskich (Grecji, Fenicji, Rzymu) w kierunku Azji, Afryki Północnej i Europy Zachodniej,
- rozprzestrzenianie się ludów germańskich i celtyckich w Europie,
- ruchy ludów mongolskich w Azji i Europie,
- ekspansja Arabów i Turków do Afryki Północnej i południowo-zachodnich terenów Azji.

Impulsem do masowych migracji zewnętrznych była trwająca przez wiele wieków ekspansja ludności europejskiej (głównie Portugalczyków, Hiszpanów i Anglików) do Ameryki Północnej i Południowej, Australii i Nowej Zelandii. Migracją był także wywóz niewolników

z Afryki do obu Ameryk. Łączy się to z późniejszym zjawiskiem kolonializmu. Ciekawość świata i chęć podboju nowych, bogatych w złoża naturalne ziem również motywowały do podróży.

Twoje cele

- Zapoznasz się z pojęciem migracji.
- Pogrupujesz przyczyny i skutki migracji.
- Przeanalizujesz formy migracji.

Przeczytaj

Zjawisko migracji możemy usystematyzować pod względem rodzaju:

1. Wyjazd ludności z ojczystego państwa. Regionem, przez który przetoczyła się fala emigracji była Ameryka Północna (USA, Kanada). Najważniejsze były cele zarobkowe i realizacja tzw. „American dream” (pol. Amerykańskiego snu). W XIX i XX wieku emigrowała głównie ludność z Europy Środkowo-Wschodniej, Ameryki Południowej i Środkowej oraz Azji. Podobne destynacje to Australia, Nowa Zelandia, Brazylia, Argentyna, Wenezuela i Afryka Południowa. Współczesna emigracja mieszkańców państw afrykańskich i Bliskiego Wschodu do Europy spowodowana jest jeszcze przez dodatkowy czynnik, jakim jest ucieczka przed wojną.

2. Potocznie wypędzenie. Zjawisko to miało miejsce np. podczas II wojny światowej, kiedy to obywatele - wskutek zmian granic lub działań wojennych - zostali zmuszeni do opuszczenia miejsca swojego zamieszkania.

3. Przymusowe przesiedlenie lub wydalenie z kraju. Przykładem są deportacje po II wojnie światowej Polaków z Kresów Wschodnich na Ziemie Odzyskane (błędnie nazywane repatriacją) i Niemców z Ziem Odzyskanych. Przykładem są także deportacje Żydów z całej Europy do obozów koncentracyjnych.

4. Oznacza przybycie do nowego miejsca zamieszkania, napływ ludności z innych krajów do kraju przeznaczenia.

5. Powrót do własnego kraju z przymusowych przesiedleń poza jego granice. Przykładem są nasi rodacy, np. z dawnych republik Związku Radzieckiego, którzy powrócili do Polski, lub Tatarzy wracający w początkach XXIw. na Krym.

6. To przyjazd emigrantów do kraju ojczystego lub kraju, który był miejscem poprzedniego zamieszkania.

Polecenie 1

Prześledź mapę [imigracji](#) do Polski w roku 2017. W dostępnych źródłach wyszukaj informację, dlaczego akurat obywatele tych krajów masowo napływali do naszego państwa.

Mapa imigracji do Polski w 2017 roku

Mapa imigracji do Polski w 2017 roku

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Zjawisko migracji możemy usystematyzować ze względu na czas trwania na:

- pobyt stały – na taką formę decydują się ludzie, którzy wiążą swoją przyszłość z życiem poza granicami własnego kraju,
- pobyt czasowy – w tym wypadku ludzie zakładają, iż wyjadą na jakiś konkretny czas, mając przy tym wizję powrotu do kraju,
- pobyt sezonowy – polega na krótkotrwałych wyjazdach (od paru tygodni do dwóch, trzech miesięcy). Związany jest z pracami sezonowymi (np. zbiór owoców, żniwa),

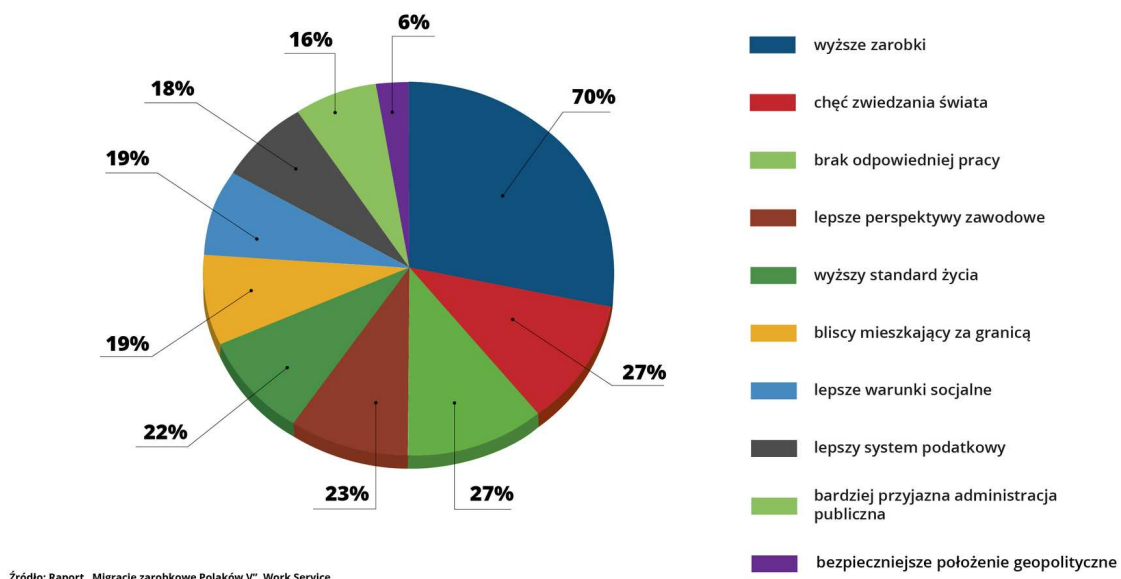
- pobyt wahadłowy – to systematyczne przemieszczanie się osób zamieszkujących zwykle tereny przygraniczne.

Zjawisko migracji możemy podzielić ze względu na zasięg

Migracja wewnętrzna dotyczy zmiany obszaru zamieszkania w obrębie danego kraju. W Polsce od lat najwięcej ludności napływowej przybywa do województwa mazowieckiego. Natomiast ludzie masowo emigrują z województwa lubelskiego. Migracja wewnętrzna obejmuje także przemieszczanie się ludzi ze wsi do miast. Głównym powodem zmiany miejsca zamieszkania jest szansa na zdobycie lepszej pracy i chęć poprawy warunków życia. Migracja z miast do wsi często wynika z potrzeby obniżenia kosztów życia, a z kolei ze wsi do wsi następuje najczęściej w celach społecznych, np. w celu znalezienia partnera czy ze względów światopoglądowych.

Migracje zewnętrzne polegają na zmianie kraju zamieszkania. Dzieli się one na wewnątrzkontynentalne (migracja w obrębie jednego kontynentu) lub zewnątrzkontynentalne (migracja z jednego kontynentu na inny).

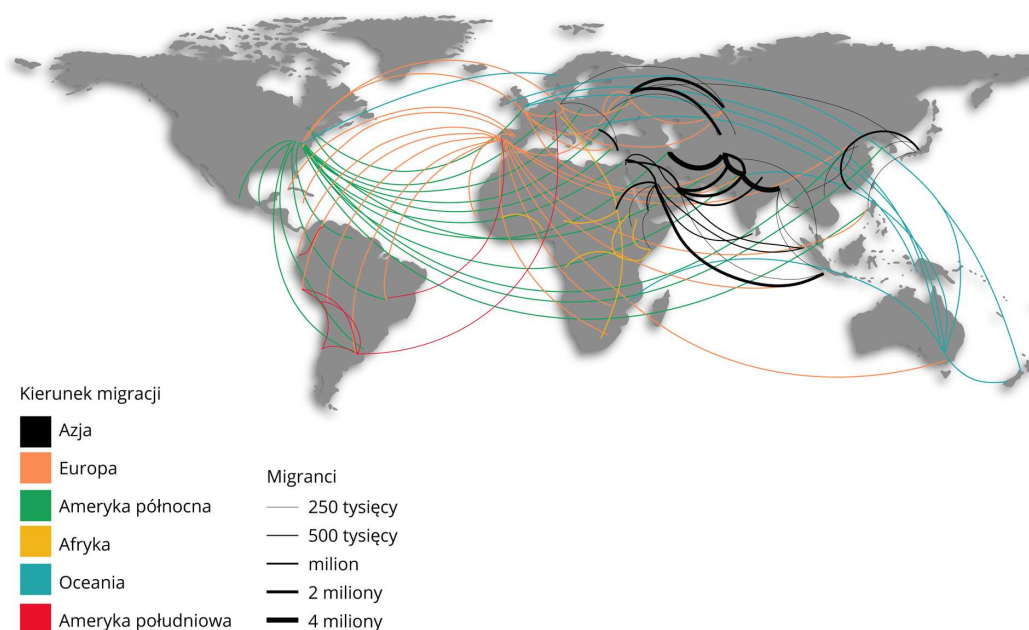
Preferencje mieszkańców Polski dotyczące migracji zewnętrznej – 2017

Źródło: Work Service S.A., Raport Work Service – „Migracje Zarobkowe Polaków V”, dostępny w internecie: <http://www.workservice.com/pl>.

Polecenie 2

Przeanalizuj mapę i zastanów się, dlaczego migranci decydują się na zaznaczone szlaki i kraje destynacji.

Migracje na świecie w 2015 roku

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Czynniki motywujące do migracji:

- poprawa zarobków,
- szansa na dostęp do lepszej edukacji,
- możliwość nawiązania nowych kontaktów biznesowych,
- zapewnienie sobie bezpieczeństwa (przypadek uchodźców),
- kwestie społecznych (migracja ze wsi do miasta czy odwrotnie w celu znalezienia partnera i założenia rodziny)

Migracja najczęściej jest dobrowolna. W szczególnych wypadkach może jednak następować pod przymusem. Przykładem jest chociażby przesiedlenie ludności związane z budową Zapory Trzech Przełomów w Chinach, jak również działania zbrojne czy wojna, która zmusza ludzi do ucieczki z własnego miejsca zamieszkania w celu ochrony zdrowia i życia.

Zdrowotne aspekty migracji

“ Informacji o zdrowiu emigrantów dostarczają badania prowadzone wśród tych, którzy powrócili do kraju. Pytani o dolegliwości odczuwane przed wyjazdem, w okresie emigracji zarobkowej i po powrocie do kraju, odpowiedzieli, że w trakcie migracji nasiliły się u nich objawy sygnalizujące zmęczenie fizyczne i psychiczne. Po powrocie niemal wszystkie te objawy ustępują, co dodatkowo może

potwierdzać ich związek z emigracją. W wielu opracowaniach podkreśla się, że długotrwały stres powoduje „reakcję autonomicznego układu nerwowego i odpowiedź hormonalną, które mogą mieć ogromny wpływ na układ sercowo-naczyniowy, z nagłą śmiercią włącznie”, a poczucie izolacji czy odrzucenia (marginalizacji, dystansu społecznego) „wpływa głównie na system immunologiczny i zwiększa podatność na infekcje.

Zofia Kawczyńska-Butrym, ZDROWOTNE ASPEKTY EMIGRACJI

<https://dlibra.kul.pl/dlibra> [dostęp: 17.06.2020]

Najczęściej migranci trafiają na pracę w złych warunkach, „na czarno”, bez dostępu do podstawowej opieki medycznej. Nie bez znaczenia są także warunki mieszkaniowe, tak zwana gettyzacja (izolacja grup etnicznych), czyli skupienie dużej liczby migrantów na stosunkowo małej powierzchni. Stwarza to ryzyko łatwego przenoszenia chorób i ich rozprzestrzeniania poza teren getta.

Ekologiczne aspekty migracji

Globalne ocieplenie klimatu dramatycznie zmienia warunki życia w wielu miejscach na Ziemi. Susze, pożary, tornada czy powodzie zmuszają do zmian lokalizacji. Chociażby w sektorze rybołówstwa zanieczyszczenia wód spowodowały obniżenie ilości poławianych ryb, co bezpośrednio wpłynęło na pogorszenie warunków materialnych i zmusiło rybaków i ich rodziny do migracji. Podwyższenie poziomu morza już dziś zagraża takim wyspom jak Bali (powierzchnia: 5,6 tys. km² Długość: 145 km Szerokość: 80 km Liczba mieszkańców: 3,4 mln mieszkańców), które w niedalekiej przyszłości mogą zostać całkowicie zalane przez wody je opływające.

Migracja nielegalna - przyczyny

Migracja jest uznawana za nielegalną z kilku powodów:

- brak wizy lub ważnego dokumentu, umożliwiającego wjazd do danego kraju,
- wpis do rejestru osób, których pobyt jest niepożądany na określonym terenie,
- przekroczenie dopuszczalnego czasu pobytu w strefie Schengen,
- nielegalne zatrudnienie.

Słownik

emigracja

wyjazd ludności z ojczystego państwa

imigracja

przybycie do nowego miejsca zamieszkania; napływ ludności z innych krajów do kraju przeznaczenia

deportacja

przymusowe przesiedlenie lub wydalenie z kraju

repatriacja

powrót do własnego kraju po przymusowym przesiedleniu poza jego granice

migracja

(łac. migratio, czyli wędrówka) - wędrówka ludów; odnosi się do podstawowego działania, jakim jest przemieszczanie się człowieka do nowego miejsca pobytu, do nowego państwa lub na inny kontynent; proces zmiany miejsca i osiedlania się w nowych lokalizacjach jest mocno zakorzeniony w tradycji i ma związek z silną potrzebą przetrwania i polepszenia dotychczasowego bytu

drenaż mózgów

zjawisko skłaniania specjalistów wysokiej klasy do podejmowania pracy w krajach uprzemysłowionych przez zapewnienie im lepszych warunków ekonomicznych i nowoczesnej organizacji pracy w porównaniu do ich kraju ojczystego

mobilność ludności

skłonność do zmiany zamieszkania

migracja łańcuchowa

zjawisko, które następuje, gdy emigranci z danego kraju skupiają się na zbliżonym terenie w kraju docelowym

nowa migracja

zmiana wzorców migracji w Europie, która jest wynikiem zakończenia zimnej wojny, zakończenia konfliktów na terenie byłej Jugosławii i pogłębiania integracji europejskiej

apatryda

osoba, której żadne państwo nie uznaje za swojego obywatela, czyli osoba nieposiadająca żadnego obywatelstwa

Wielka Emigracja

ruch emigracyjny polskiej ludności w pierwszej połowie XIX wieku; emigracja miała podłoże patriotyczno-polityczne, a bezpośrednią przyczyną był upadek powstania listopadowego.

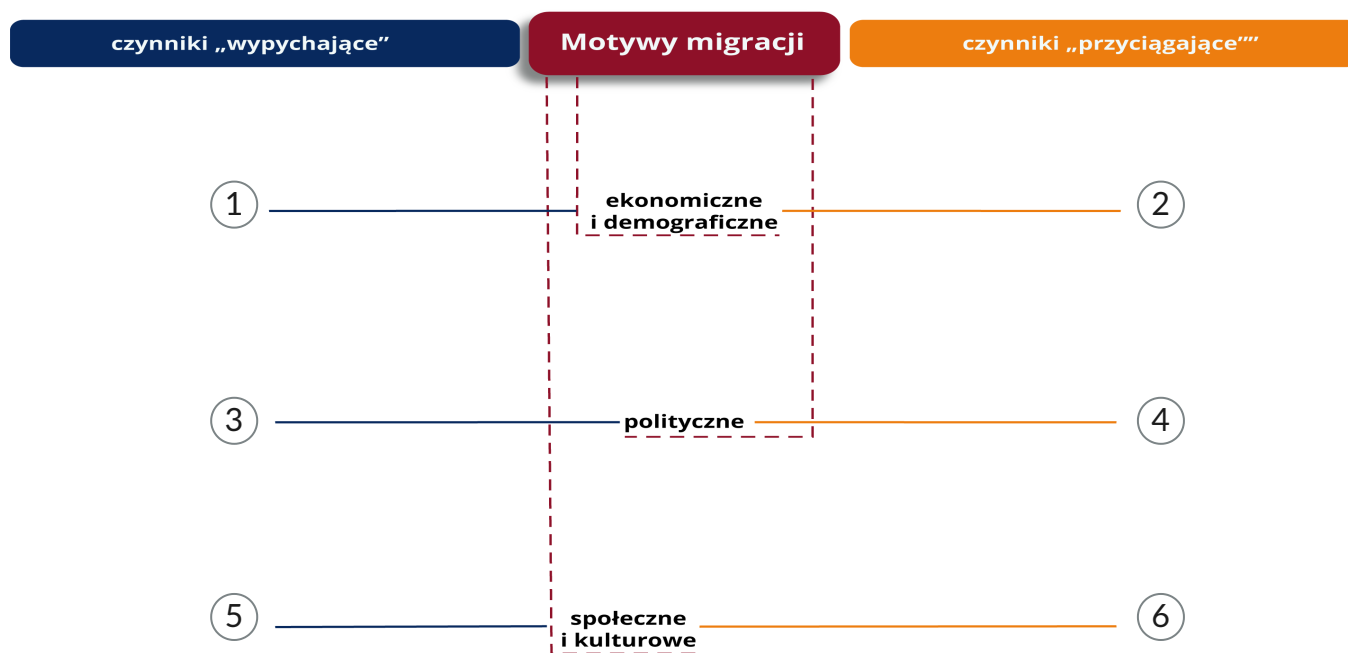
Wielka wędrówka ludów

okres migracji plemion barbarzyńskich, w szczególności Hunów i Germanów, na terytorium Cesarstwa Rzymskiego i tereny sąsiednie; miała miejsce u schyłku starożytności i w początkach średniowiecza (IV-VI w.); proces doprowadził do zmian etnicznych na dużych obszarach, wyznaczył koniec starożytności i pociągnął za sobą upadek Cesarstwa

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z motywami migracji i przeanalizuj, czy wśród nich występuje więcej „plusów” czy „minusów”.

1. Ubóstwo, bezrobocie, niskie płace, wysoki przyrost naturalny, brak podstawowej opieki medycznej, braki w systemie edukacji, brak możliwości podnoszenia i rozwoju kwalifikacji zawodowych.
2. Perspektywa wyższych zarobków, perspektywa poprawy standardu życia, rozwój osobisty lub zawodowy. Migracja sprzyja obniżeniu kosztów transakcyjnych w handlu bilateralnym, co stymuluje wzrost eksportu i importu.
3. Konflikty (wojenne, na tle etnicznym), niebezpieczeństwo związane z utratą życia i rozdzieleniem z rodziną, przemoc, korupcja, łamanie praw człowieka.
4. Poczucie bezpieczeństwa, wolność polityczna, możliwość ochrony przed internowaniem czy wysiedleniem, prawo do niczym nieograniczonego wygłaszania poglądów.
5. Dyskryminacja wynikająca ze względów etnicznych, religijnych.
6. Łączenie rodzin, migracja do kraju przodków, brak zjawiska dyskryminacji. Nowe formy spędzania wolnego czasu, korzystanie z nowych źródeł poprawy funkcjonowania życia.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ poniższe zdanie.

Migracja wewnętrzna to migracja:

☐ zarobkowa

☐ wahadłowa

☐ w obrębie jednego kraju

☐ w obrębie jednego kontynentu

Ćwiczenie 2

Uzupełnij prawidłowo definicję słowa repatriacja.

Repatriacja – zorganizowana przez władze do kraju obywateli (np. jeńców wojennych, osób internowanych lub przymusowo przesiedlonych), którzy wskutek lub znaleźli się na terytorium innych państw.

akcja zorganizowanego powrotu

akcja przesiedlenia

katastrofy ekologicznej

działań pokojowych

zmian granic

klęski żywiołowej

działań wojennych

Ćwiczenie 3

Źródło: Englishsquare.pl Sp. z o.o., CC BY-SA 3.0, <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

Ćwiczenie 4

Pogrupuj prawidłowo.

Pozytywy dla kraju wysyłającego migranta

Pozytywy dla kraju przyjmującego migranta

Napływ specjalistów w różnych dziedzinach

Pozyskanie taniej siły roboczej

Obniżenie kosztów zatrudnienia

Zmniejszenie bezrobocia

Spadek wskaźników ubóstwa

Mniejsze nakłady na pomoc socjalną

1.

--	--	--	--	--	--	--	--

2.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

3.

--	--	--	--	--	--	--

4.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5.

--	--	--	--	--	--	--	--	--

6.

--	--	--	--	--	--	--	--

7.

--	--	--	--

1. Wyjazd ludności z własnego państwa do innego
2. Nauka o ludności, zajmuje się w równej mierze przyrostem naturalnym, migracjami, jak i strukturą społeczną
3. Linia dzieląca państwa
4. Powrót do własnego kraju z przymusowych przesiedleń poza jego granice
5. Przymusowe przesiedlenie lub wydalenie z kraju
6. Jeden z krajów, do którego często emigrują Polacy
7. Przejściowy dla uchodźców

Ćwiczenie 6

Migracje są spowodowane różnymi czynnikami. Podziel je na migracje swobodne i wymuszone.

migracje swobodne

rozwój kulturowy

katastrofy ekologiczne

w celu lepszego zarobkowania

migracje wymuszone

prześladowania np. na tle etnicznym

w celu podniesienia kwalifikacji, zdobycia lepszej edukacji

zawarcie związku małżeńskiego

polityczne

głód

konflikty wojenne

Ćwiczenie 7

Scharakteryzuj zjawisko migracji ze wsi do miast i z miast do wsi. Zastanów się, czy jest to proces, który może wpłynąć na wyludnienie wsi i jakie konsekwencje są z tym związane.

Ćwiczenie 8

Zastanów się i odpowiedz, czy zjawisko migracji wpływa na poziom tolerancji Polaków?

Dla nauczyciela

Imię i nazwisko autora: Ewa Malinowska

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Migracje ludności – pojęcia, przyczyny, skutki

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum i technikum, zakres podstawowy, klasa II

Podstawa programowa

cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Wiedza geograficzna.

4. Poznanie podstawowych relacji między elementami przestrzeni geograficznej (przyrodniczej, społeczno-gospodarczej i kulturowej) w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej.

Umiejętności i stosowanie wiedzy w praktyce

5. Ocenianie zjawisk i procesów politycznych, społeczno-kulturowych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce i w różnych regionach świata.

7. Krytyczne, odpowiedzialne ocenianie przemian środowiska przyrodniczego oraz zmian społeczno-kulturowych i gospodarczych w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej.

III. Kształtowanie postaw.

3. Dostrzeganie aplikacyjnego charakteru geografii.

7. Kształtowanie więzi emocjonalnych z najbliższym otoczeniem, regionem oraz krajem ojczystym.

Treści nauczania

VIII. Przemiany struktur demograficznych i społecznych oraz procesy osadnicze:

rozmieszczenie i liczba ludności, przemiany demograficzne, migracje, zróżnicowanie

narodowościowe, etniczne i religijne, kręgi kulturowe, sieć osadnicza, procesy urbanizacji, rozwój obszarów wiejskich.

Uczeń:

6) charakteryzuje główne kierunki i przyczyny migracji ludności na świecie.

Kształtowane kompetencje kluczowe

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- poznaje pojęcie migracji,
- identyfikuje przyczyny i skutki migracji,
- analizuje formy migracji,
- analizuje mapy migracji.

Strategie nauczania: asocjacyjna, problemowa

Metody i techniki nauczania: blended learning, IBSE

Formy zajęć: praca w parach/grupach

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny, tablet, arkusze papieru A2/A3, pisaki, zeszyt przedmiotowy

Materiały pomocnicze

- *Ekonomiczno-społeczne aspekty migracji. Wybrane problemy*, 2017, Wyd. EXANTE Wrocław

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Sprawdzenie ewentualnego zadania domowego.
- Przedstawienie przez nauczyciela celów lekcji.
- Wprowadzenie w temat lekcji – pogadanka na temat przyczyn i skutków migracji ludności we współczesnym świecie.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel poleca przeczytanie tekstu e-materiału.

- Pogadanka dotycząca wymienionych w e-materiale typów migracji, rozszerzająca zakres podanych informacji – w trakcie pogadanki uczniowie zachęcani przez nauczyciela podają konkretne przykłady ilustrujące określone typy migracji i wywołujące je czynniki.
- Omówienie przez nauczyciela zasad przeprowadzania analizy SWOT.
- Podział uczniów na grupy (liczebność określa nauczyciel), omówienie zasad wykonania zadania – zadaniem uczniów jest przeprowadzenie analizy SWOT procesów migracji zewnętrznej.
- Kilkuminutowa dyskusja w grupach (burza mózgów). W jej trakcie poszczególne grupy zestawiają mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia związane z migracją zewnętrzną – zarówno dla państwa, z którego ludzie emigrują, jak i dla kraju przyjmującego imigrantów.
- Prezentacja przy tablicy plansz z poszczególnymi elementami analizy SWOT przygotowanych przez poszczególne grupy uczniów. Po zakończeniu wszystkich prezentacji następuje dyskusja z udziałem wszystkich uczniów, którą moderuje nauczyciel.
- Prezentacja grafiki interaktywnej w celu weryfikacji sformułowanych wniosków, wyjaśnienie wątpliwości i usystematyzowanie dotychczasowej wiedzy.
- Podsumowanie rezultatów pracy uczniów przez nauczyciela.
- Sporządzenie notatki w zeszycie zawierającej syntetyczne podsumowanie przeprowadzonej dyskusji i prezentacji analizy SWOT.
- Prośba nauczyciela o wykonanie kilku wskazanych ćwiczeń z e-materiału.

Faza podsumowująca

- Podsumowanie i utrwalenie nowej wiedzy poprzez zadawanie pytań przez nauczyciela i odpowiedzi uczniów.
- Ocena aktywności i przypomnienie celu zajęć.

Praca domowa

- Dokończ ćwiczenia zawarte w e-materiale.
- Zapoznaj się z pozostałymi informacjami z e-materiału.
- Zredaguj pracę pisemną, której tematem będą główne motywy i kierunki migracji mieszkańców Polski w XX i XXI w. Wyodrębnij poszczególne jej etapy.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Zawarta w e-materiale grafika interaktywna może być wykorzystana przez ucznia do samodzielnego przygotowania do lekcji oraz w trakcie zajęć z przedmiotu *Wiedza o społeczeństwie*, podejmujących zagadnienia różnych aspektów życia społecznego.